

Organisaatiotutkimus elää ja voi hyvin

Tilannekatsaus loppuvuodesta 1994

Matti Mälkiä¹

Organisaatiotutkimus kukoistaa ja kasvaa maailmalla. Ja samoin näyttää kasvavan ja kukoistavan myös alan suomalainen tutkimus. Seuraavaan kirjoitukseen on koottu joitakin hajahuomioita alan tutkimuksesta ja sen kehityksestä niin Suomessa kuin myös Suomen ulkopuolella. Kiinnitän huomiota seuraaviin kysymyksiin:

- suomalaisen organisaatiotutkimuksen kansainvälinen näkyvyys,
- organisaatiokognition tutkimus,
- Organization Science -lehden kohoaminen tutkimusalan julkaisufoorumien kärkeen,
- alan uutuuslehti: Organization (SAGE, 1994-),
- ASQ:n vastaus kasvaneeseen kilpailuun,
- Management Archives -arkisto ja alan muut elektroniset viestintäjärjestelmät,
- alan kotimaista keskustelua kokoava keskustelulistalla.

SUOMALAINEN ORGANISAATIOTUTKIMUS NOUSEE ESILLE

Suomalainen organisaatiotutkimus on viime vuosien aikana kehittynyt hyvään suuntaan. Uusi osoitus alan kukoistuksesta löytyy nyt viidenteen vuosikertaansa yltäneestä Organization Science -lehdessä. Osana lehden uusinta, laadukasta teemanumeroa on julkaistu Mauri Laukkasen artikkeli "*Comparative Cause Mapping of Organizational Cognitions*" (Laukkanen 1994). Kirjoitus esittelee Laukkasen kehittelemää lähestymistapaa, jolla organisaatiokognitiota pyritään mallintamaan haastatteluaineiston pohjalta muodostettavien syy-seuraus karttojen (engl. cause maps) avulla. Kirjoituksessa Laukkasen käyttämää lä-

hestymistapaa ja hänen tutkimusvälineekseen kehittelemäänsä CMAP2 -tietokoneohjelmaa havainnollistetaan myös konkreettisin esimerkein.

Laukkasen kirjoitus on monin tavoin kiinnostava. Suosittelen sitä kaikille organisaatiokulttuurista, -psykologiasta, -kognitiosta, kognitiivisesta tieteestä ja vaikkapa argumentaatioanalyysistä kiinnostuneille. Kirjoitus on julkaistu erikoisnumerossa "Cognition" (Organization Science, 1994, Vol. 5, No. 3). Kirjoitus nojautuu Laukkasen aiempiin samaa aihetta kosketteleviin töihin (Laukkanen 1989a ja b; 1990a ja b; 1992; ks. myös Laukkanen 1983).

Laukkanen on väitellyt ao. aiheesta Helsingin kauppakorkeakoulussa vuonna 1989 (väitöskirja: Laukkanen 1989a). Tällä hetkellä hän työskentelee Vaasan yliopistossa.

Organisaatiotutkimuksen kansainvälisissä päälehdissä on alan suomalaista tutkimusta julkaistu toistaiseksi varsin vähän. Ennen Laukkasta tässä ovat onnistuneet lähinnä Henri Broms ja Henrik Gahmberg (1983), Oiva Laaksonen (1984) sekä Risto Tainio, Pekka Korhonen ja Timo Santalainen (1991).

ORGANISATIOKOGNITION TUTKIMUS – JÄLLEEN UUSI TUTKIMUSALUE?

Edellä mainitun Organization Science -lehden teemanumeron ovat toimittaneet James R. Meindl, Charles Stubbart ja Joseph F. Porac. He vastaavat myös teemanumeron lyhyestä johdantoartikkelista. Muiden artikkeleiden kirjoittajia ovat:

- Patricia Doyle Corner, Angelo J. Kinicki ja Barbara W. Keats ("Integrating Organizational and Individual Information Processing Perspectives on Choice"),
- Stanley G. Harris ("Organizational Culture and Individual Sense-Making: A Schema-based Perspective"),
- Raghu Garud ja Michael A. Rappa ("A Socio-cognitive Model of Technology Evolution: The Case of Cochlear Implants"),

¹ Kirjoitus on laadittu lokakuussa 1994 ja se on toimitettu Hallinnon Tutkimus -lehdelle julkaistavaksi 17. 10. 1994. Tuon ajankohdan jälkeen tapahtunutta kehitystä ei kirjoituksessa ole valitettavasti ottaa huomioon. Poikkeuksena tästä ovat kuitenkin alaviitteet 1, 2 ja 3, jotka on lisätty oikovedokseen syyskuussa 1995. Samoin kirjoituksen lopussa esille nostetut sähköposti- ja URL-osoitteet on saatettu ajantasalle syyskuussa 1995.

- Dennis A. *Giola*, James B. *Thomas*, Shawn M. *Clark*, ja Kumar *Chittipeddi* ("Symbolism and Strategic Change in Academia: The Dynamic Sensemaking and Influence"),
- Margaret E. *Phillips* ("Industry Mindsets: Exploring the Cultures of Two Macro-organizational Settings"),
- C. Margareth *Fiol* ("Concensus, Diversity, and Learning in Organizations"),
- Richard L. *Priem* ("Executive Judgment, Organizational Congruence, and Firm Performance"),
- Nancy Paul *Melone* ("Reasoning in the Executive Suite: The Influence of Role/Experience-based Expertise on Decision Processes of Corporate Executives") sekä
- Richard J. *Boland*, Ramkrishnan V. *Tenkasi* ja Dov *Te'eni* ("Designing Information Technology to Support Distributed Cognition").

Teemanumero nostaa esille organisaatiotutkimuksen uuden alueen, *organisaatiokognition tutkimuksen*. Aluetta voidaan pitää uutena, vaikka onkin selvää, että sen perusta löytyy jo Herbert A. Simonin, James G. Marchin ja Richard M. Cyertin nimiin kytketystä Carnegie-Mellow tai *Carnegie-Tech -koulukunnasta*. Tämän tyyppisen, usein kognitiotieteeseen tai kognitiiviseen psykologiaan kytkettyvän tutkimuksen – huomaa Simonin myöhemmät tutkimusharrastukset juuri tällä alueella – klassikoiksi voidaan lukea myös mm. Michael *Bougonin*, Karl E. *Weickin* ja Din *Binkhorstin* kirjoitus "Cognition in Organizations" (1977), *Weickin* kymmenet myöhemmät kirjoitukset, Richard *Axelrodin* teos "Structure of Decision: The Cognitive Maps of Political Elites" (1976) sekä, ainakin osin, monet William H. *Starbuckin* vuonna 1982 toimittamassa "Organizations as Ideological Systems" -teemanumerossa julkaistut kirjoitukset (Starbuck 1982). Aivan uudesta ja tuntemattomasta alueesta ei siis ole todellakaan kyse.

Erikoinnumeron myötä organisaatiokognition tutkimus saanee uutta vauhtia. Alueella tapahtuu kehitystä myös muulla tavoin. Tutkimusalueen kansainvälistä tiedeviestintää varten on näet hiljattain perustettu keskustelulista, *GOGNITION-IG@lists.cologado.edu*. Listan taustalla toimii Academy of Management -järjestön *The Managerial and Organizational Cognition Interest Group* -ryhmä. Listan voi tilata lähettämällä viestin »subscribe cognition-ig tilaajan_sukunimi tilaajan_etunimi» listaserverille »listproc@lists.colorado.edu». Valitettavasti lista on avoin vain erityisryhmän jäsenille.

ORGANIZATION SCIENCE – UHKA ASQ:LLE?

Uuden vuosikerran ja sen mukana uudistuneen ulkoasun jälkeen on vaikea kiistää etteikö Organization Science -lehdestä olisi tullut eräs alan johtava kansainvälinen julkaisuareena. Viimeaikoina sen taso on kohonnut vähintäänkin alan neljän päälehden – tällaisina pidän julkaisuja: Administrative Science Quarterly (ASQ), Academy of Management Review (AMR), Academy of Management Journal (AMJ) ja Organization Studies (OS) – rinnalle, ja osin jopa näiden yli. Näin alaa pitkäään hallinnoneen ASQ:n asema organisaatiotutkimuksen ykkösareenana on uhattuna!

Organization Science -lehteä julkaisee *The Institute of Management Sciences* (TIMS). Sama taho julkaisee myös lehtiä Management Science, Marketing Science, Mathematics of Operations Research, Information Systems Research ja Interfaces. Mistään vähäpätöisestä taustavaikutuksesta ei siis ole kyse².

Lehden ensimmäinen vuosikerta on esitelty Hallinnon tutkimus -lehdessä n:o 1/1991 (Mälkiä 1991). Tuolloin esittämäni ennustus lehden nopeasta noususta tutkimusalan huipulle näyttää pitäneen paikkansa. Onkin ilo todeta, että lehdessä on nyt julkaistu myös suomalaista organisaatiotutkimusta.

UUTUUSLEHTI: ORGANIZATION – TOINEN UHKA ASQ:LLE?

ASQ:n perinteiselle asemalle organisaatiotutkimuksen ykkösareenana on nousemassa muitakin uhkaajia kuin edellä mainittu Organization Science. SAGE:n kustantamana on hiljattain alkanut ilmestyä lehti nimeltä *Organization*. Lehden linja on nuorekas ja kriittinen. Sen toimittajina on joukko nimekkäitä nuoremman polven organisaatiotutkijoita, pääosin Euroopasta: Gibson *Burrell*, Mike *Reed*, Mats *Alvesson*, Marta *Calás* ja Linda *Smirchich*. Myös tähän lehteen kannattaa tutustua.

² Vuoden 1995 alusta lähtien lehteä on julkaissut INFORMS, Institute for Operations Research and Management Sciences. Instituutti on luotu vuoden 1995 alussa, yhdistämällä jo aiemminkin laajaa yhteistyötä tehneet TIMS (The Institute of Management Sciences) ja ORSA (Operations Research Society of America) yhteisöt. ORSA:n myötä yhteisön julkaisemien aikakauslehtien määrä on kohonnut yhdeksään. Tekstiosassa mainittujen lisäksi INFORMS julkaisee myös lehtiä Operations Research, Journal of Computing ja Transportation Science.

Lehdestä on julkaistu vasta ensimmäinen (näyte) numero. Alan aiempiin lehtiin verrattuna uutuuslehti muistuttaa lähinnä de Gruyterin kustantamaa, ja European Group of Organization Studies (EGOS) -järjestön sponsoroimaa Organization Studies -lehteä. Molemmat lehdet ovat selkeästi poikkitieteellisiä, ja molemmat edustavat lähinnä alan uudempaa, eurooppalaista tutkimuslinjaa: Organisaatiotutkimus ymmärretään niissä sosiologispainotteiseksi, pikemminkin kvalitatiiviseen kuin kvantitatiiviseen otteeseen perustuvaksi (toisin erit. ASQ ja AMJ), ja vahvan yhteiskuntakriittiseksi, emansipatoriseksi tai »vapauttavaksi» (toisin erit. AMR ja AMJ). Pyrkimyksenä on siis kehittää perinteisestä, manageriaalisesta (so. tehokkuus keskeisestä) kysymyksenasettelusta irroittuva, ei-hallintotieteellinen organisaatiotiede tai -tutkimus – pikemminkin organisaatiososiologia kuin organisaatioteoria. Linjanvetoa kuvaa myös lehden alaotsikko: "The Interdisciplinary Journal of Organization Theory and Society".

Lehden, ja siinä julkaistujen kirjoitusten myötä palaamme jälleen kerran siihen organisaatiotutkimuksen sisäiseen, organisaatioteorian ja organisaatiososiologian – tai hallinto- ja yhteiskuntatieteen, jollaiseksi asian itse ymmärrän – väliseen juopaan, jota ehkäpä parhaiten on käsitellyt Lex Donaldson kirjassaan "*In Defence of Organization Theory*" (1985). Samalla ero organisaatioteorian ja -sosiologian, manageriaalisen ja ei-manageriaalisen, hallintotieteellisen ja ei-hallintotieteellisen, soveltavan ja ei-soveltavan organisaatiotutkimuksen välillä korostuu. Hyvä näin; kunnan alueita ei nähdä toisiaan korvaavina, vaan toisiaan täydentävinä ja tukevinä tieteellisen tiedonmuodostuksen alueina ja muotoina. Niitä molempia tarvitaan, ja ne molemmat ovat tärkeitä, mutta pitkälti eri syistä ja eri käyttäjille.

NÄYTENUMERON SISÄLTÖ

Editoriaalini ohella Organization -lehden ensimmäinen numero jakautuu neljään palstaan. Lehden ensimmäisellä palstalla (s. 19–80) on kymmenelle valitulle organisaatiotutkijalle annettu mahdollisuus esittää oma käsityksensä siitä, mihin suuntaan organisaatiotutkimuksen tulisi edetä; ja millaisia kysymyksiä alan uuden keskusteluareenan tulisi käsitellä. Puheenvuoroja esittävät Alladi Venkatesh, Barbara Townley, Peter Checkland, Ian L. Mangham, Jean M. Bartunek, Margareth Collinson, Ann Game, Taylor Cox, Frank Friedlander ja Howard Aldrich, viimemainit-

tu yhdessä eräiden oppilaidensa kanssa. Kirjoitukset muodostavat mosaikkimaisen kokonaisuuden siitä moninaisuudesta ja lähestymistapojen kirjosta, joka alalla vallitsee.

Lehden toisen osan muodostavat artikkelit. Näitä on ensimmäisessä numerossa julkaistu vain 5, kirjoittajinaan:

- Kathy *Ferguson* ("On Bringing More Theory, More Voices and More Politics to the Study of Organizations"),
- Richard *Whitley* ("The Internalization of Firms and Markets: Its Significance and Institutional Structuring"),
- Paul *du Gay* ("Colossal Immodesties and Hopeful Monsters: Pluralism and Organizational Conduct"),
- Stewart *Clegg* ("Weber and Foucault: Social Theory for the Study of Organizations") ja
- Keith *Grint* ("Reengineering History: Social Resonances and Business Process Reengineering").

Lehden tulevan linjanvedon kannalta näistä kuvaavimpia ja kiinnostavimpia ovat mielestäni Fergusonin ja Stuartin kirjoitukset. Samalla ne valaisevat hyvin monia organisaatioteorian ja -sosiologian välisiä kiistakysymyksiä ja keskusteluteemoja (vrt. esim. Donaldson 1985; Clegg & Dunkerley 1980).

ORGANISAATIOSOSIOLOGINEN PERUSORIENTAATIO: ENSIMMÄINEN NÄKÖKULMA

Kirjoituksessaan "*On Bringing More Theory, More Voices and More Politics to the Study of Organizations*" Kathy Ferguson (1994), Havaijin yliopiston politiikan tutkimuksen laitokselta, tarkastelee organisaatiotutkimuksen tilaa ja mahdollisuuksia. Hänen mukaansa tutkimusalueella tulisi painottaa tulevana vuosina erityisesti kolmea seikkaa. Ensinnäkin tutkimusalueella tarvitaan aiempaa enemmän *teoreettisesti suuntautunutta, uudempaan sosiaali- ja yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun kiinnittyvää ja yhteiskuntakriittistä tutkimusta*. Organisaatiotutkimuksen Ferguson näkee lähinnä yleisenä yhteiskuntakeskusteluna, jolla pitää olla vahva sanoma yhteiskunnan ajankohtaisiin ongelmiin.

Toiseksi Ferguson vaatii *enemmän näkökulmia*. Maskuliinisen, länsimaisen ja manageriaalisen keskustelun rinnalle pitää saada entistä vahvempaa *sukupuoleen, rotuun ja yhteiskuntaluokkaan sitoutuvaa kriittistä analyysiä* ja keskustelua. Fer-

guson viittaa lähinnä naisnäkökulmaan ("doing gender"), etnisten vähemmistöjen asemaan ("doing race") ja sosiaalisesti vähäosaisten oikeuksiin ja kohteluun ("doing class"). Hänen mukaansa organisaatiotutkimus pitää irrottaa siinä perinteisesti korostetusta tehokkuuden palvonnasta, tehokkuusorientoituneesta, manageriaalisesta tiedekuvasta.

Ja kolmanneksi Ferguson vaatii kiinnittämään aiempaa enemmän *huomiota valtasuhteiden ja politiikan merkitykseen* organisaatioissa, organisaatiotutkimuksessa ja yhteiskunnassa. Hänen mukaansa organisaatiotutkimus on sitoutunut liian usein vain yhteiskunnallisten valtaeliittien palveluun. Tälle orientaatiolle pitää löytää vaihtoehtoja. Sellaisia ovat jo edellä mainitut naiset, etniset vähemmistöt ja sosiaalisesti vähäoisat, mutta myös mm. osuustoiminnalliset yhteisöt ja asiakkaat. Samalla organisaatiot ja organisaatiotutkimus tulee nähdä yhteiskunnallisten eliittien valta-asemia ylläpitävinä järjestelminä. Tälle pintyneelle asetelmalle pitää rakentaa vastatendenssejä. Tutkimuksen pitää palvella vähäoisia, sorrettuja ja alistettuja. Ferguson kuuluttaa siis ns. vapauttavaa ja kriittistä organisaatiotutkimusta – jotakin samaa jota Suomessa on puolustanut varsinkin Juhani Nikkilä (ks. erit. Nikkilä 1983).

Samalla keskeiseksi arvoksi nostetaan tutkimusalueen laajentaminen, moninaistaminen ja monimuotoistaminen. Sen sijaan vähemmälle huomiolle Ferguson jättää rajoitettujen tutkimusresurssien kokoamisen ja keskittämisen oleelliseen. Vaikka monet Fergusonin esille nostamat kysymykset ovatkin kiinnostavia, ne eivät mielestäni silti saa syrjäyttää perinteisen hallintotieteellisen organisaatiotutkimuksen oleellisinta kysymyksenasettelua: kysymystä niukkojen resurssien tehokkaasta hyödyntämisestä toiminnalle asetettujen päämäärien hyväksi. Voidaan jopa kysyä onko vähäisiä tutkimusresursseja lainkan tarpeellista siirtää pois tältä organisaatiotutkimuksen pääalueelta? Eikö vaarana ole vain ohentaa tutkimuksen ennestäänkin heikkoa peittävyttä?

Jos uusia alueita nousee jatkuvasti esille, samalla tavalla kuin tähän asti on tapahtunut, niin kuka niitä enää ehtii tutkia tai kuka ehtii enää edes perehtyä siihen, mitä muut alueella tutkivat? Jatkuvalla hajautumiskehityksellä on siis myös varjopuolensa! Samalla joudumme kysymään: missä on tutkimusalueen identiteetti? *Tulisiko organisaatiotutkimusta sittenkään ymmärtää organisaatioiden tutkimukseksi* (merkityksessä virasto on organisaatio), kuten nykyisin tunnutaan usein ajattelevan? *Vai tulisiko se ehkä sittenkin ymmärtää työn tehokkaan ja toimivan*

organisoinnin (virastolla on organisaatio; virasto toimii organisaationa), *eli työnjaon ja koordinaation tutkimukseksi?* Viimemainittua näkökulmaa organisaatiotutkimuksen perustana on korostanut mm. Lyndall F. Urwick (1973; 1976) – klassisen hallintoteorian toinen keskeinen edustaja. Samaa näkökulmaa korostetaan myös mm. uudemmasmanageriaalisessa julkishallintotieteellisessä keskustelussa (vrt. Mälkiä 1993).

ORGANISAATIOSOSIOLOGINEN PERUSORIENTAATIO: TOINEN NÄKÖKULMA

Fergusonin esille nostaman tapaisiin teemoihin paneutuu myös Stewart Clegg. Kirjoituksessaan "*Weber and Foucault: Social Theory for the Study of Organizations*" Clegg (1994) luo pohjaa kulttuuriteoreettiselle, ymmärtävälle organisaatioanalyysille ja -suunnittelulle. Apunaan hän käyttää Max Weberiä ja Michael Foucaultia. Jälkimmäistä hän pitää nykyajan suurista yhteiskunta-teoreetikoista lähimpänä Weberiä.

Stewart Cleggin Weber tulkinnoissa korostuu Weber byrokratian kriittikkona. Cleggin mukaan Weber näki byrokratian hulluna koneena, joka irti päästyään villiintyy ja alistaa alleen kaiken inhimillisen, kaiken humanin. Virkamiehistä tulee koneen rattaita, vailla omaa persoonallista vaikutusta. Yliorganisoidusta järjestelmästä tulee rautahäkki, joka rajoittaa ja sääntelee, ja josta pitää päästä eroon.

Samantapaisia, yhteiskunnallisen herruuden, vallan, sääntelyn, toimintavapauden ja organisaation teemoja on käsitelty myös Michael Foucault. Tässä perspektiivissä organisaatiot nähdään hallinnan ja herruuden kenttinä: Missä on organisaatio, siellä on hallintaa, valvontaa, valvonnan tuottamia jännitteitä sekä sosiaalista vastarintaa. Organisaatioanalyysissä mm. näihin ilmiöihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Organisaatiosuunnittelun Clegg kytkee yritysiin minimoida ja poistaa hierarkisten ja sääntelyjen (so. konebyokraattisten) organisaatioiden ongelmia. Tässä yhteydessä Clegg korostaa mm. avoimen tiedonkulun merkitystä. Samalla hän tuo esille, ettei pelkkä avoimuus ja sallivuus vielä riitä. Suoranaisten toimintasääntöjen ja tiedostettujen käytäntöjen ohella viestinnän avoimuus riippuu paljon sitä kulttuurisesta perinnöstä, tai mentaalaisesta mallista, jolla organisaation jäsenet toimivat. Kuten Foucault on osoittanut myös *kulttuuriset ajattelu- ja toimintatavat voivat olla avoimuuden esteitä*: Ideologinen kontrolli on yhtä lailla

ohjaavaa ja pakottavaa kuin pakkovalta tai säännöt ja määräykset. Fyysinen väkivalta korvautuu henkisellä. Pakottaminen palkitsemisella, lahjonnalla, koulutuksella ja indoktrinoinnilla.

Cleggin kirjoitus on kiinnostava, koska se voidaan *nähdä kritiikkinä organisaatiotutkimuksessa usein esitetyille ajatuksille siitä, että kulttuurisesti yhtenäiset ja vahvat organisaatiot olisivat erityisen suotavia ja tavoiteltavia*. Kirjoitus nostaa esille tuollaisten organisaatioiden potentiaalisia ongelmia. Missionääriset organisaatiot saattavat olla ahdistavia ja ankaria. Ne saattavat olla myös ympäristön muutoksiin huonosti reagoivia – kun maailma muuttuu, ei yhteisistä arvoista ja missiosta halutakaan ehkä luopua. Ideologinen päätös korvaa joustavuuden. Missiosta tulee dogmi.

Monitieteiselle organisaatiotutkimukselle edellä kuvatun kaltainen keskustelu on tärkeää. Ikävä kyllä Cleggin esittämä sanoma jää monimutkaisuudessaan helposti epäselväksi. Joka tapauksessa on kiinnostavaa todeta se yhtäläisyys, joka vallitsee Cleggin ajatusten ja Tampereen yliopiston hallintotieteen laitoksella 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alkupuolella harrastetun makroteoreettisen julkisen hallinnon tutkimuksen välillä. Organisaatioita hallinnan ja herruuden välineinä ovat tarkastelleet mm. Juha Vartola (1979; 1982; 1984) ja Juhani Nikkilä (1983). Myöhemmin samaa teemaa ovat nostaneet esille mm. Pertti Ahonen (1989) ja Seppo Tiihonen (1994). Cleggin tapaan heidän kaikkien kirjoituksissa on heijastunut 1970-luvun yhteiskuntakriittisen radikalismien henki.

MUUT PALSTAT

Samaa peruslinjaa jatketaan myös lehden muissa artikkeleissa sekä muilla palstoilla. Organization lehden kolmannen palstan muodostaa uuden tyyppinen "*Connexions*". Palstalla on tarkoitus julkaista kirjoituksia, joissa kytketään yhteen teoriaa ja käytäntöä; tai joissa organisaatioanalyysi yhdistetään laajempaan kansainväliseen, poliittiseen ja/tai taloudelliseen kontekstiin. Tässäkin esille nousee yhteiskuntakriittinen painotus: Näyteneron *connexions*-palstalla on julkaistu Sue Jonesin kirjoitus "*Many Worlds, or Lâ, ne sont pas des morts*" (1994). Kirjoituksessa kiinnitetään huomiota mm. organisaatiotutkimuksen kansainväliseen sosiaaliseen vastuuseen. Samalla siinä puhutaan moninaisen, keskusteleavan tiedeyhteisön puolesta. Ongelmaksi jää se, miten tavoiteltu organisoitu hajanaisuus

voidaan toteuttaa. Miten välttää missionäärisen ideologian pinttynyt dogmit ja täydellisen avoimuuden lisääntyvä fragmentaarisuus, paine kohti uusia alueita, ja yhä enemmän toisistaan eriytyviä keskusteluteemoja. Sanommeko »organisaatio» ja rajoitamme puhujien avoimen viestinnän mahdollisuuksia (kuten Clegg sanoo välttämättä tapahtuvan)? Vai avaammeko oven tieteellisen viestinnän sähköisiin muotoihin, internetin hallitsemattomaan ja hajanaiseen maailmaan?

Organization-lehden neljännen ja viimeisen palstan muodostavat kirja-arviot ja laajemmat kirjallisuus katsaukset.

ASQ:N VASTAUS KASVANEeseen KILPAILUUN

Tätä kirjoittaessani laitokselle tuli myös ASQ:n uusien numero (no. 2/1994). Sinänsä huvittavaa oli todeta, että kasvava kilpailu on havaittu myös ASQ:n piirissä. Ja hyvä, että on – vihdoin!

ASQ-lehden omistaa Cornellin yliopiston Samuel Curtis Johnson Graduate School of Management. Lehden perinteenä on ollut, että ASQ:n päätoimittajana on aina joku Johnson-koulun professori. Ja kuten lehden viimeaikaistakin kehitystä seuranneet ovat jokseenkin helposti saattaneet havaita, lehden julkaisupoliittinen linja on vaihdellut vahvasti sen mukaan, kuka lehden päätoimittajana on kulloinkin ollut. Karl E. Weickin aikana lehdessä julkaistiin organisaatiopsykologiaa ja organisaatiokulttuureiden tutkimusta. Viimeksi mainittu aluehan lyötiin pitkälti läpi juuri Weickin toimesta.

Kun Weick siirtyi pois päätoimittajan paikalta päättyi myös organisaatiokulttuurinen ja -psykologinen painotus. Uusi päätoimittaja, John Freeman nosti esille toisaalta populaatioekologisen tutkimuksen (jota siihen asti oli julkaistu lähinnä sosiologian yleislehdissä) ja toisaalta hän nosti esille institutionaalista koulukuntaa (jota sitäkin oli aiemmin julkaistu lähinnä sosiologian yleislehdissä). Uudella päätoimittajalla – joka itse kuuluu populaatioekologisen tutkimuksen keskeisiin edustajiin – oli siis uudet kujeet.

Tempoileva linja ja ylikorostunut toimituspoliittinen ohjaus ovat, mielikuvani mukaan, heikentäneet ASQ:n asemaa alan johtavana päälehtenä. Kun samalla myös kilpailu on korostunut, on tilanne saattanut tuntua tukalalta.

ASQ:n uusimmassa numerossa lehden nykyinen päätoimittaja on julkaissut Johnson-koulun dekaanilta saamansa kirjeen (Merten 1994). Kirjeessä korostetaan sitä, miten tärkeänä koulu

pitää lehteä ja sen mainetta. Koulu haluaa vahvistaa yhteyttä lehden ja sitä lukevan tiedeyhteisön välillä. Siksi Johnson koulu tulee luopumaan perinteestä, jonka mukaan ASQ:n päätoimittajan tulee olla koulun oma professori. Tärkeintä on, että päätoimittaja on tiedeyhteisössä arvostettu ja tunnustettu tutkija. Ja että lukijat kokevat lehden omakseen, sanoo Merten.

Kirje voidaan lukea yritykseksi parantaa lehden katoavaa (!?) mainetta. Pelkillä kirjelmillä ei silti paljoa tehdä. Jotakin muutakin pitäisi tehdä, sillä ikävä kyllä, ASQ:sta on viimevuosina tullut todella tylsä ja tymeä. Ikäkö painaa ja dementia? Vai ylikorostunut ego? Toivottavasti kasvava kilpailu tuo lääkkeen tähänkin pulmaan³.

MANAGEMENT ARCHIVES – UUDEN POLVEN TIETOJÄRJESTELMÄ

Viimeaikoina eri tutkimusalueilla toimivia tutkijoita ja tutkimusta yhteen kokoavat ja koordinoivat sähköiset tiedonvälityksen järjestelmät ovat nousseet vahvasti esille. Bill Clintonin esille nostamasta tiedon valtatiestä (engl. information super highway) on tullut erottamaton osa minkä tahansa alan tutkijoiden arkipäivää. Näin myös organisaatiotutkimuksen alueella. Ja nämä jos mitään tukevat vapaata ja avointa, lähes reaaliaikaista, tieteellistä viestintää.

Keskeinen ja kiinnostava yritys koota hallintotieteellisen organisaatiotutkimuksen resursseja yhteen on Jim Goesin perustama ja ylläpitämä *Management Archives* gopher palvelin. Järjestelmä käynnistettiin vuodenvaihteessa 1993–1994. Se toimi alunperin Minnesotan yliopistolla, mutta muutti kesällä 1994 vetäjänsä mukana Alaskaan. Arkiston nykyinen koti on Alaskan yliopisto, School of Business and Public Administration. Järjestelmän päävalikko on kuvattu kuviossa 1. Kuten siitä nähdään järjestelmä sisältää mm. työpaperiarkiston, opetusmateriaaliarkiston (lä-

1. Welcome to the MANAGEMENT ARCHIVE (README!!)
2. How to use Gopher on the Management Archive
3. How to receive e-mail updates on Management Archive offerings
4. Global Search of the Management Archive <?>
5. Management Working Paper Archive/
6. Management Teaching Archive/
7. Academy of Management Discussion Lists Archive/
8. Conference Announcements Archive/
9. Calls for Papers Archive/
10. Health Care Corner Archive/
11. Miscellaneous Announcements Archive/
12. Internet Tools and Software Archive/
13. Other Gopher Servers of Interest/
14. Gopher Gateway Services/
15. Surfing the Internet on Gopher <Picture>

Kuvio 1. *Management Archives* -arkiston päävalikko.

hinnä kurssitiivistelmiä), Academy of Managementin keskustelulistojen arkiston, konferenssiarkiston, call-for-papers ilmoitusten arkiston sekä linkkejä alan muihin tiedonlähteisiin.

Yhteys Management Archives arkistoon löytyy mm. Tampereen yliopiston Hallintotieteen laitoksen Gopher palvelimelta – gopher.kielo.uta.fi, hakemisto »Tampereen Yliopisto/Laitokset/Hallintotieteen laitos». Samoin arkistoon saa yhteyden osoittamalla gopherin osoitteeseen ursus.jun.alaska.edu. Suosittelen järjestelmän säännöllistä käyttöä, joskin samalla on tunnustettava, että monet kuvion 1 otsikot lupaavat enemmän kuin antavat. Kaikesta näkyy, että järjestelmä on yhä kehitteillä.

Tulevaisuudessa Management Archives järjestelmä on tarkoitus sovittaa osaksi WWW:tä⁴. Samoin järjestelmään on tarkoitus arkistoida laajeneva määrä Academy of Management -järjestön ympärillä toimivien keskustelulistojen aineistoa sekä muuta hallintotieteellisen organisaatiotutkimuksen sähköistä materiaa. Samoin arkistos-

³ Heinä-elokuun vaihteessa 1995 ASQ vahvisti toimintaansa perustamalla keskustelulistat ASQ@umich.edu. Listan tarkoituksena on edistää ajatustenvaihtoa ASQ:ssa julkaistusta ideoista ja tutkimuksista. Keskustelulista ei julkaise tietoa alan tieteellisistä kokouksista tai erikoisnumeroista.

Keskustelulistaa toimittaa William Mitchell (University of Michigan). Listalle voi liittyä lähettämällä tilauspyynnön osoitteeseen ASQ@umich.edu. Viestin otsikkona tulisi olla »ASQ listserver subscription» ja sisältönä tulisi olla lähettäjän sähköpostiosoite, nimi sekä taustaorganisaatio (esim. yliopisto ja laitos).

Tätä lisäystä kirjoitettaessa lista on ollut toiminnassa jo yli yhden kuukauden ajan. Silti sen kautta ei ole toimitettu vielä yhtään sanomaa listan tilaajille.

⁴ *World Wide Web*. Kyseessä on internet järjestelmässä toimiva, maailmanlaajuinen, *HyperText Markup Language* (HTML) merkintäkoodistoon perustuva hypermediajärjestelmä. Sen käyttö laajenee jatkuvasti räjähdysmäisesti. WWW (eli HTML) -dokumentteja voidaan lukea useilla eri selailujärjestelmillä. PC-koneissa käytetyimpiä ovat National Center for Supercomputing Applications -organisaation kehittämä *Mosaic* sekä *Cello*. Macintosh koneissa käytetyin lienee *Mosaic*. Unix koneissa toimiva, paljon käytetty selausjärjestelmä on *Lynx*.

ta on tarkoitus koota linkkejä muihin alan sähköisiin tietojärjestelmiin. Tällaisia onkin syntynyt ja syntymässä kuin sieniä sateella.

MUITA KANSAINVÄLISIÄ TIETOPALVELUITA

Organisaatiotutkimuksen kannalta kiinnostavia keskustelulistoja ovat mm. Academy of Management -järjestön Human Resources Division Network -ryhmän keskustelulista »hernet@cornell.edu» (tilaukset osoitteeseen: listserv@cornell.edu), terveydenhuollon hallinnon »healthmgmt@ursus.jun.alaska.edu» (listserv), Organization and Management -alueen keskustelulista »omt@listproc.stfc.ca» (listserver), organisaatiokulttuurikeskusteluun keskittynyt »orgcult@commerce.uq.edu.au» (listproc) ja TQM-keskusteluun keskittynyt »quality@pucc.princeton.edu» (listserv).

Julkisen hallinnon ja julkisten organisaatioiden tutkimuksen kannalta kiinnostavia keskustelulistoja ovat puolestaan Association for Public Policy Analysis and Management (APPAM) -järjestön keskustelulista »APPAM-L@qucdn.QueensU.ca» (listserv), Academy of Management -järjestön Public and Nonprofit Sector Division Network -ryhmän lista »pubaom@mail.fsu.edu» (listapalvelijana majordomo) sekä Public Policy, Public Administration ja Public Planning alueiden tiedonvälitykseen keskittynyt »pubpol-l@vml.spsc.umn.edu» sekä vastaava keskustelulista »pubpol-d@vml.spsc.umn.edu» (listserv).

Edellä nimettyjen ja monien kymmenien muiden niiden kaltaisten »avointen» keskustelulistojen ohella tiedon valtatielle on myös perustettu jatkuvasti kasvava joukko tavalliselta akateemiselta yleisöltä suljettuja eliittilistoja. Nämä on tarkoitettu joko tietyn järjestön tai tutkimushankkeen jäsenille, tai sitten ne on haluttu rajata vain alan varttuneille ja kansainvälisesti meritoituneille tutkijoille, siis jonkinlaisiksi kutsu-listoiksi. Tällaisista listoista ei julkisuudessa useinkaan edes puhuta (se saattaa olla jopa kiellettyä), joten niiden todellista merkitystä ja vaikutusta on vaikea arvioida.

Keskustelulistojen ohella toisen keskeisen tietopalvelinten ryhmän muodostavat World Wide Web eli WWW -palvelimet. Näiden alta löytyykin jo lähes mitä tahansa. Kotimaisista www-sivuis- ta voidaan mainita esim. Antero Aunesluoman toimittamat EU-sivut (<http://www.helsinki.fi/~aunesluoma/feu.html>) sekä hallinnon ja organisaation tietoresursseja kokoava »Hallintotieteellisiä tietopalveluja Internet-verkossa» ([http://www.](http://www.uta.fi/laitokset/hallinto/links.htm)

[uta.fi/laitokset/hallinto/links.htm](http://www.uta.fi/laitokset/hallinto/links.htm)). Hyvän esimerkin saatavilla olevista ulkolaisista www-pohjaisista tietopalveluista antaa esim. USA:n julkisen hallinnon kehittämishojelma, National Performance Review.

NATIONAL PERFORMANCE REVIEW -HANKE

Varapresidentti Al Goren johtaman NPR-projektin aineistoa löytyy laajimmin osoitteista »<http://www.npr.gov>» ja »<http://sunsite.unc.edu/>». Ensiksi mainitusta lähteestä löytyvät hankkeen kaikki uudemmat julkaisut. Näihin kuuluvat mm. raportit "Common Sense Government", "Creating a Government That Works Better and Costs Less" "Putting Customers First" ja "Improving Financial Management".

Koneesta sunsite.unc.edu löytyy puolestaan hankkeen varhaisempaa aineistoa. Täältä löytyy mm. NPR-hankkeen perusidean ja tarkoituksen kuvaava, vuonna 1993 julkaistu "From Red Tape to Results" (<http://sunsite.unc.edu/npr/nptoc.html>). Samalta palvelimelta löytyy myös em. raportin liiteraportteja, kuten "Reengineering Through Information Technology". Ja jos nämä eivät vielä riitä, niin suurin osa hankkeen raporteista löytyy tekstitiedostoina (ns. ascii muodossa) gopher palvelimesta »cyfer.esusda.gov», hakemistosta "Americas Communicating Electronically", alihakemistosta "National Performance Review Information". Yhteyden tähän gopheriin saa myös Tampereen yliopiston hallintotieteen laitoksen gopher palvelimesta (gopher kielo.uta.fi, hakemisto »Tampereen Yliopisto/Laitokset/Hallintotieteen laitos«).

Lähtekää siis surfaamaan jatkuvasti kehittymässä olevalle tiedon valtatielle!!

ORGANISAATIOTUTKIMUSTA KOKOAVA KOTIMAINEN LISTA

Kansainvälistä kehitystä seuraten myös alan suomalaista tutkimusta voidaan tukea moninaisin, tietotekniikan mukanaan tuomin sähköisin järjestelmin. *Hallintotieteellisen organisaatiotutkimuksen* – jolla tarkoitetaan juuri Fergusonin ym. suomaa manageriaalisesti orientoitunutta organisaatiotutkimusta – *kehittämiseksi ja koordinoimiseksi olen perustanut keskustelulistan: »OT-lista@uta.fi».*

Ajatukseni on, että OT-listaa voitaisiin käyttää

organisoimaan suomalaista organisaatiotutkimusta – välittämällä tietoa siitä, mitä alueella tapahtuu, millaisia tilaisuuksia järjestetään, ja millaista tutkimusta tehdään tai on tehty. Kyse olisi siis *ensisijaisesti tutkimusinformaation välityksestä*. Listalle voitaisiin välittää tietoa sekä koti- että ulkomaisesta tiede-elämästä, englanniksi ja suomeksi. Tarkoitukseni on mm. poimia listalle ulkolaisia konferenssikutsuja ja aikakauslehtien erikoisnumerojen tai kirjojen call-for-papers -ilmoituksia.

Toissijaisesti listalla voitaisiin käydä myös keskustelua organisaatiotutkimuksen aluetta kosketelevista kansallisista ja miksei myös kansainvälisistä kysymyksistä. Hallintotieteellistä organisaatiotutkimusta hajoitettavaksi ja haittaavaksi foorumi listaa ei kuitenkaan ole tarkoitettu.

Listan ensisijaisena keskustelukielenä on suomi. Kyse on siis nimenomaisesti kansallisesta keskustelulistasta, jonka tarkoituksena on organisoida ja koordinoita alan kansallista tutkijaverkostoa, tuottaa ja välittää sitä palvelevaa tietoa, ja tutustuttaa alalla toimivia toinen toisiinsa.

Toivottavasti lista herättää kiinnostusta ja osoittautuu tarpeelliseksi. Listalle voi liittyä lähettämällä sähköpostitse viestin »subscribe OT-lista oma_sukunimi oma_etunimi» (esim. »subscribe OT-lista Meikäläinen Matti»). Sanoma lähetetään listaserverille »listserv@uta.fi». Ja jakeluun tarkoitettut viestit tietysti itse listalle – eli osoitteen »OT-lista@uta.fi». Listan toimivuus on kiinnisen jäsenistä. Olkaamme siis kaikki aktiivisia!

LÄHTEET

- Ahonen, Pertti: *Hallinto hallintana. Hallinnon teorian avaimet*. Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus, 1989.
- Axelrod, Robert: *Structure of Decision. The Cognitive Maps of Political Elites*. Princeton (NJ): Princeton University Press, 1976.
- Bougon, Michael & Weick, Karl E. & Binkhorst, Din: Cognition in Organizations. An Analysis of the Utrecht Jazz Orchestra. *Administrative Science Quarterly*, 1977, Vol. 22, No. 4, p. 606–639.
- Broms, Henri & Gahmberg, Henrik: Communication to Self in Organizations and Cultures. *Administrative Science Quarterly*, 1983, Vol. 28, No. 3, p. 482–495.
- Clegg, Stewart: Weber and Foucault. Social Theory for the Study of Organizations. *Organization*, 1994, Vol. 1, No. 1, p. 149–178.
- Clegg, Stewart & Dunkerley, David: *Organization, Class and Control*. London: Routledge & Kegan, 1980.
- Ferguson, Kathy: On Bringing More Theory, More Voices and More Politics to the Study of Organizations. *Organization*, 1994, Vol. 1, No. 1, p. 81–99.
- Donaldson, Lex: *In Defence of Organization Theory. A Reply to the Critics*. Cambridge (UK): Cambridge University Press, 1985.
- Jones, Sue: Many Worlds, or Lá, ne sont pas des morts. *Organization*, 1994, Vol. 1, No. 1, p. 203–215.
- Laaksonen, Oiva: The Management and Power Structure of Chinese Enterprises Before and After the Cultural Revolution. With Empirical Data Comparing Chinese and European Enterprises. *Organization Studies*, 1984, Vol. 5, No. 1, p. 1–21.
- Laukkanen, Mauri: *Yritysjohtajien tilannemallit päätöksenteossa*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu, 1983. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja. B. N:o 64.
- Laukkanen, Mauri: *Understanding the Formation of Managers' Cognitive Maps. A Comparative Case Study of Context Traces in Two Business Firm Clusters*. Helsinki: Helsinki School of Economics, 1989. Acta Academiae Oeconomicae Helsingiensis. Series A, N:o 65. (Laukkanen 1989a)
- Laukkanen, Mauri: *Describing Managerial Cognition. The Causal Mapping Approach*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu, 1989. Helsingin kauppakorkeakoulu. F. Työpapereita, N:o 229. (Laukkanen 1989b)
- Laukkanen, Mauri: *Representing Managerial Cognition. The Cause Mapping Approach*. Scandinavian Journal of Management, 1990, Vol. 7, N:o 3, p. 197–216. (Laukkanen 1990a)
- Laukkanen, Mauri: *Understanding Managerial Core Thinking: Restating the Case*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu, 1990. Helsingin kauppakorkeakoulu. F. Työpapereita, N:o 249. (Laukkanen 1990b)
- Laukkanen, Mauri: *Comparative Cause Mapping of Management Cognitions. A Computer Database Method for Natural Data*. Helsinki: Helsinki School of Economics and Business Administration, 1992. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja. D. N:o 154.
- Laukkanen, Mauri: Comparative Cause Mapping of Organizational Cognitions. *Organization Science*, 1994, Vol. 5, No. 3, p. 322–343.
- Merten, Alan G.: Letter of Understanding. *Administrative Science Quarterly*, 1994, Vol. 39, No. 2, p. 364.
- Meindl, James R. & Stubbart, Charles & Porac, Joseph F. (Eds.): Cognition. Special Issue. *Organization Science*, 1994, Vol. 5, No. 3.
- Mälkiä, Matti: Organization Science. Uutusuuslehti organisaatiotutkimuksen alueella. *Hallinnon tutkimus*, 1994, Vol. 10, N:o 1, s. 75–77.
- Mälkiä, Matti: Suuntaviivoja klassisen hallintoteorian perinteille. *Hallinnon tutkimus*, 1993, Vol. 13, N:o 4, s. 348–349.
- Nikkilä, Juhani: *Kriittisen teorian byrokratiakonseptio*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1983. Acta Universitatis Tamperensis, Ser. A, Vol. 152.
- Starbuck, William H. (Ed.): Organizations as Ideological Systems. *Journal of Management Studies*, 1982, N:o 1.
- Tainio, Risto & Korhonen, Pekka J. & Santalainen, Timo J.: In Search of Explanations for Bank Performance. Some Finnish Data. *Organization Studies*, 1991, Vol. 12, No. 3, p. 425–450.
- Tiihonen, Seppo: *Herruus. Osat 1–2*. Helsinki: Painatuskeskus, 1994.
- Urwick, Lyndall F.: That Word 'Organization'. *Academy of Management Review*, 1976, Vol. 1, No. 1, p. 89–92.
- Urwick, Lyndall F.: Semantic Hay. The Word "Organization". *Omega: The International Journal of Management*, 1973, Vol. 1, No. 1, p. 97–105.

Vartola, Juha: *Valtionhallinnon rakenteellisen muutoksen ongelmasta. Tutkimus julkisen hallinnon kriisiteeseistä ja Max Weberin byrokratiateoriasta sekä näiden välisistä suhteista valtionhallinnon rakenteellisen muutoksen ongelman valossa.* Tampere: Tampereen yliopisto, 1979. Acta Universitatis Tamperensis ser. A vol. 103.

Vartola, Juha: Hallinto ja yhteiskunta. *Hallinto*, 1982, N:o 5, s. 4–19.

Vartola, Juha: Modern Bureaucracy and the developing of Administration. Teoksessa Paloheimo, Heikki (Ed.): *Politics in the Era of Corporatism and Planning.* Helsinki: The Finnish Political Science Association, 1984. p. 117–138.